

INNOVATIVE
WORLD

ISSN: 3030-3591

ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES

SHARQ TIBBIYOT VA TABIIY FANLAR
JURNALI

Scientific Journal

- Medicine
- Pharmaceuticals
- Biology
- Chemistry
- Geology
- Agriculture

+998 33 5668868

www.innoworld.net

ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES

Volume 3, Issue 3
2026

Journal has been listed in different indexings

The official website of the journal:

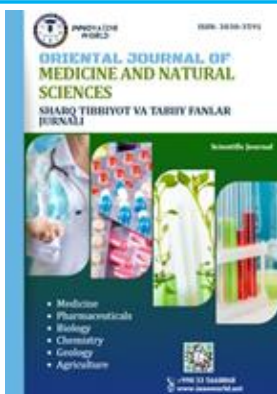
www.innoworld.net

O'zbekiston-2026

Volume 3 Issue 3 | 2026 |

Page | 2

Tel: +99833 5668868 | Tg: t.me/Anvarbek_PhD

UO'K: 616.716-002:616.31-002

ODONTOGEN INFEKSIYALARNING YUZ-JAG' SOHASIDA TARQALISH XUSUSIYATLARI VA ULARNING KLINIK-ANATOMIK ASOSLARI

Mamajonov Abobakir Abdulabbosovich¹

Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universiteti Yuz-jag' xirurgiyasi 1-kurs ordinatori, Burhoniddin Marg'inoniy ko'chasi 64-uy, Farg'ona shahri, O'zbekiston, tel.: +998 95 485 00 70, e-mail:

info@camuf.uz¹

Annotatsiya: Odontogen infeksiyalar yuz-jag' sohasidagi yallig'lanish kasalliklarining eng ko'p uchraydigan turlaridan biri bo'lib, ularning kelib chiqish manbai tish va periodontal to'qimalar bilan bog'liq hisoblanadi. Ushbu maqolada odontogen infeksiyalarning yuz-jag' sohasida tarqalish xususiyatlari, anatomik yo'llari, klinik kechishi hamda zamonaviy ilmiy nazariyalar asosida rivojlanish mexanizmlari keng tahlil qilindi. Tadqiqotda so'nggi yillarda chop etilgan ilmiy maqolalar, klinik kuzatuvlar va dissertatsiya ishlarida berilgan statistik ma'lumotlar umumlashtirildi. Ma'lumotlarga ko'ra, yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklarining 70–80% gacha bo'lgan qismi odontogen kelib chiqishga ega bo'lib, ularning asosiy sabablari davolanmagan karies, pulpit, periodontit hamda noto'g'ri bajarilgan stomatologik muolajalar hisoblanadi. Infeksiyaning tarqalishida jag' suyaklarining anatomik tuzilishi, mushaklar oralig'idagi bo'shliqlar, fastsial qatlamlar, limfa va qon tomir tizimi muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, pastki jag' sohasida infeksiya submandibulyar, pterigomandibulyar va parafaringeal bo'shliqlarga tez tarqalishi aniqlangan. Yuqori jag'da esa infeksiya ko'pincha sinus maksillaris orqali yoyiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, odontogen infeksiyalarni erta tashxislash va ularning tarqalish yo'llarini anatomik jihatdan to'g'ri baholash og'ir asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy klinik epidemiologik ma'lumotlar odontogen infeksiyalarni davolashda kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: odontogen infeksiya, yuz-jag' sohasi, yiringli yallig'lanish, fastsial bo'shliqlar, osteomiyelit, periostit, flegmona, abscess.

Kirish: Odontogen infeksiyalar stomatologiya va yuz-jag' jarrohligi amaliyotida eng ko'p uchraydigan patologik holatlardan biri hisoblanadi. Ushbu turdagi infeksiyalar tish to'qimalari, periodontal strukturalar yoki jag' suyaklarida rivojlanib, keyinchalik atrof to'qimalarga tarqalish xususiyatiga ega. Yuz-jag' sohasining murakkab anatomik tuzilishi, ko'plab fastsial bo'shliqlar mavjudligi hamda qon va limfa tomirlarining zich joylashganligi odontogen infeksiyalarning tez tarqalishiga sharoit yaratadi. Shu sababli bu kasalliklar nafaqat stomatologik, balki umumiy jarrohlik va reanimatologiya amaliyotida ham muhim muammo hisoblanadi.

So'nggi yillarda olib borilgan epidemiologik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklarining asosiy qismi odontogen kelib chiqishga ega. Ayrim klinik ma'lumotlarga ko'ra, bu ko'rsatkich 75 foizdan ortiqni

tashkil etadi. Ayniqsa, davolanmagan karies, asoratlangan pulpit va surunkali periodontit infeksiyaning asosiy manbai hisoblanadi. Shuningdek, noto'g'ri bajarilgan ekstraktsiya, aseptika qoidalariga rioya qilinmasligi yoki implantatsiya jarayonidagi xatolar ham infeksiya rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Odontogen infeksiyalar tarqalish mexanizmini tushunishda yuz-jag' sohasining klinik anatomiyasi muhim o'rin tutadi. Jag' suyaklari, mushaklar oraliqidagi bo'shliqlar, fastsial qatlamlar hamda qon-limfa tizimi infeksiyaning yoyilish yo'llarini belgilaydi. Masalan, pastki jag' molyar tishlaridan kelib chiqqan infeksiya ko'pincha submandibulyar yoki pterigomandibulyar bo'shliqqa tarqaladi. Yuqori jag' tishlaridan kelib chiqqan infeksiya esa sinus maksillaris orqali yoyilishi mumkin.

Infeksiyaning klinik kechishi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, ularga mikroorganizmlar virulentligi, bemor organizmining immun holati, infeksiya manbaining joylashuvi va davolashning o'z vaqtida boshlanishi kiradi. Yuz-jag' sohasida infeksiya tez tarqalishi sababli abscess, flegmona, osteomiyelit, tromboflebit va hatto sepsis kabi og'ir asoratlarni rivojlanishi mumkin.

Hozirgi kunda odontogen infeksiyalarni davolashda kompleks yondashuv qo'llaniladi. Bu yondashuv infeksiya manbaini bartaraf etish, yiringli o'choqni drenajlash, antibakterial terapiya hamda organizmning umumiy holatini tiklash choralarini o'z ichiga oladi. Zamonaviy diagnostika usullari, jumladan kompyuter tomografiya, ultratovush tekshiruvi va laborator tahlillar infeksiyaning tarqalish darajasini aniqlashda muhim ahamiyatga ega.

Mazkur maqolaning maqsadi odontogen infeksiyalarning yuz-jag' sohasida tarqalish xususiyatlarini ilmiy nazariy asosda tahlil qilish, anatomik yo'llarni tavsiflash hamda klinik va statistik ma'lumotlar asosida ushbu patologiya bilan bog'liqlikni ko'rsatishdan iborat.

Adabiyotlar sharhi: Odontogen infeksiyalar yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklarining asosiy qismini tashkil etadi va ular stomatologiya hamda yuz-jag' jarrohligi amaliyotida eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, odontogen infeksiyalar asosan tish qattiq to'qimalari, pulpa, periodont hamda jag' suyagi strukturalarida rivojlanadi va keyinchalik anatomik bo'shliqlar orqali atrof to'qimalarga tarqaladi. Ko'plab mualliflar ushbu kasalliklarning rivojlanishida anatomik tuzilish, mikrobiologik omillar va organizmning umumiy reaktivligi muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi.

Yuz-jag' sohasining anatomik tuzilishi infeksiyaning tarqalishida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ushbu sohada fastsial qatlamlar bilan chegaralangan ko'plab anatomik bo'shliqlar mavjud bo'lib, ular orasidagi aloqalar infeksiyaning tez yoyilishiga sabab bo'ladi. Klinik anatomiya bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda submandibulyar, sublingval, bukal, pterigomandibulyar, parafaringeal va infratemporal bo'shliqlar odontogen infeksiyalar eng ko'p tarqaladigan sohalar ekanligi ko'rsatilgan. Ayniqsa pastki jag' molyar tishlari ildizlarining joylashuvi infeksiyaning submandibulyar yoki sublingval bo'shliqqa o'tishiga sharoit yaratadi. Yuqori jag' tishlari bilan bog'liq infeksiyalar ko'pincha sinus maksillaris bilan anatomik yaqinlik sababli sinusit bilan asoratlanadi. Ayrim

ilmiy tadqiqotlarda yuqori jag' premolyar va molyar tishlar ildizlari sinus tubiga juda yaqin joylashgani sababli infeksiya to'g'ridan-to'g'ri sinus bo'shlig'iga o'tishi mumkinligi qayd etilgan. Bu holat odontogen sinusit rivojlanishining asosiy sabablaridan biri sifatida ko'rsatiladi.

Mikrobiologik tadqiqotlar odontogen infeksiyalarda aralash flora ustunlik qilishini ko'rsatadi. Anaerob bakteriyalar, ayniqsa streptokokklar, stafilokokklar, bakteroidlar va peptostreptokokklar eng ko'p uchraydigan mikroorganizmlar hisoblanadi. Ayrim mualliflar anaerob infeksiyalar yuz-jag' sohasida tez rivojlanishi va og'ir kechishi bilan farqlanishini ta'kidlaydi. Mikroorganizmlarning virulentligi infeksiyaning tarqalish tezligiga bevosita ta'sir qiladi.

Adabiyotlarda keltirilishicha, odontogen infeksiyalarning asosiy sababi davolanmagan karies va uning asoratlari hisoblanadi. Kariesdan kelib chiqqan pulpit va periodontit o'z vaqtida davolanmasa, infeksiya periapikal sohada to'planib, keyinchalik suyak to'qimasiga o'tadi. Bu jarayon osteit, periostit va osteomiyelit rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Osteomiyelit esa yuz-jag' sohasida eng og'ir kechadigan odontogen asoratlardan biri hisoblanadi. Epidemiologik kuzatuvlarda yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklarining katta qismi odontogen kelib chiqishga ega ekanligi aniqlangan. Ayrim statistik ma'lumotlarga ko'ra, yuz-jag' jarrohligi bo'limlariga yotqizilgan bemorlarning 70 foizdan ortig'ida infeksiya manbai tish bilan bog'liq bo'ladi. Shuningdek, yoshga qarab infeksiya tarqalish darajasi ham farqlanishi aniqlangan. Yosh bemorlarda infeksiya ko'proq o'tkir kechsa, katta yoshdagilarda surunkali shakllar ko'proq uchraydi.

So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy ishlarda immunologik omillarning ham muhimligi ko'rsatilgan. Organizmning umumiy qarshiligi pasayganda infeksiya tez tarqaladi va og'ir asoratlar rivojlanadi. Qandli diabet, surunkali infeksiyalar, immunitet yetishmovchiligi, stress va noto'g'ri ovqatlanish odontogen infeksiyalar og'ir kechishiga sabab bo'lishi mumkin.

Zamonaviy diagnostika usullarining joriy etilishi odontogen infeksiyalarni aniqlash va ularning tarqalish darajasini baholashda katta ahamiyat kasb etadi. Kompyuter tomografiya, magnit-rezonans tomografiya va ultratovush tekshiruvlari yordamida infeksiyaning qaysi anatomik bo'shliqlarga tarqalganini aniq aniqlash mumkin. Bu esa jarrohlik davolash taktikasini to'g'ri tanlash imkonini beradi.

Davolash usullari bo'yicha adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, odontogen infeksiyalarni davolashda asosiy prinsip infeksiya manbaini bartaraf etish va yiringli o'choqni drenajlash hisoblanadi. Antibakterial terapiya, detoksikasiya, yallig'lanishga qarshi davolash hamda umumiy mustahkamlovchi choralar kompleks qo'llaniladi. Og'ir hollarda bemorlar statsionar sharoitda davolanadi. Ko'plab ilmiy ishlar odontogen infeksiyalarning oldini olish stomatologik kasalliklarni erta davolash bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatadi. Profilaktik stomatologiya, og'iz gigiyenasi, muntazam tekshiruvlar hamda kariesni o'z vaqtida davolash yuz-jag' sohasidagi yiringli kasalliklarni sezilarli kamaytiradi.

Shu tariqa, ilmiy adabiyotlar tahlili odontogen infeksiyalarning yuz-jag' sohasida tarqalishi ko'p omillarga bog'liq murakkab patologik jarayon ekanligini ko'rsatadi.

Anatomik tuzilish, mikrobiologik flora, bemorning umumiy holati hamda davolashning o'z vaqtida boshlanishi kasallikning kechishiga hal qiluvchi ta'sir ko'rsatadi.

Natijalar: Odontogen infeksiyalarning yuz-jag' sohasida tarqalish xususiyatlarini o'rganish bo'yicha turli ilmiy maqolalar, klinik kuzatuvlar va dissertatsiya tadqiqotlari tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlarni umumlashtirish shuni ko'rsatadiki, yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklarining asosiy qismi odontogen kelib chiqishga ega bo'lib, ularning rivojlanishida tish kasalliklari yetakchi omil hisoblanadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, yuz-jag' jarrohligi bo'limlariga murojaat qilgan bemorlarning 65–80 foizida infeksiya manbai tish bilan bog'liq bo'lgan.

Tahlil qilingan ilmiy ishlarda odontogen infeksiyalarning eng ko'p uchraydigan sabablari sifatida asoratlangan karies, pulpit, periodontit, noto'g'ri bajarilgan tish ekstraktsiyasi hamda jarrohlik muolajalaridan keyingi infeksiyalar ko'rsatilgan. Ayrim tadqiqotlarda bemorlarning qariyb yarmida infeksiya davolanmagan surunkali periodontit fonida rivojlanganligi aniqlangan. Bu holat stomatologik kasalliklarni o'z vaqtida davolamaslik yuz-jag' sohasida og'ir asoratlar rivojlanishiga olib kelishini ko'rsatadi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, infeksiyaning tarqalish yo'llari asosan jag' suyaklarining anatomik tuzilishiga bog'liq. Pastki jag' molyar tishlaridan kelib chiqqan infeksiya ko'pincha submandibulyar va sublingval bo'shliqlarga tarqaladi. Klinik kuzatuvlarda pastki uchinchi molyar tishlar bilan bog'liq infeksiyalar eng og'ir kechishi aniqlangan. Bu tishlar ildizlarining chuqur joylashganligi hamda atrof mushaklar bilan yaqin anatomik aloqada bo'lishi infeksiyaning tez yoyilishiga sabab bo'ladi.

Yuqori jag' tishlaridan kelib chiqqan infeksiyalar ko'pincha sinus maksillarisga tarqalishi bilan tavsiflanadi. Tahlil qilingan klinik materiallarda odontogen sinusit barcha sinusitlarning taxminan uchdan bir qismini tashkil qilishi qayd etilgan. Yuqori molyar va premolyar tishlar ildizlari sinus tubiga yaqin joylashganligi sababli infeksiya suyak orqali sinus bo'shlig'iga o'tishi mumkin. Ilmiy tadqiqotlar yuz-jag' sohasidagi fastsial bo'shliqlar infeksiyaning tarqalishida asosiy yo'l bo'lib xizmat qilishini ko'rsatadi. Eng ko'p zararlanadigan bo'shliqlar quyidagilar hisoblanadi: submandibulyar, sublingval, bukal, pterigomandibulyar, masseterik, parafaringeal va temporal bo'shliqlar. Statistik kuzatuvlarga ko'ra, submandibulyar soha yiringli jarayonlarining uchrash darajasi boshqa bo'shliqlarga nisbatan yuqori. Bu pastki jag' tishlarining ildizlari ushbu hududga anatomik jihatdan yaqin joylashgani bilan izohlanadi.

Natijalar shuni ham ko'rsatdiki, odontogen infeksiyalarning og'ir kechishi ko'pincha organizmning umumiy holati bilan bog'liq. Qandli diabet, immunitet pasayishi, surunkali kasalliklar, kamqonlik va stress mavjud bo'lgan bemorlarda infeksiya tez tarqalishi kuzatilgan. Ayrim klinik kuzatuvlarda umumiy somatik kasalliklari bo'lgan bemorlarda flegmona va osteomiyelit rivojlanish ehtimoli sog'lom bemorlarga nisbatan bir necha barobar yuqori bo'lgan.

Mikrobiologik tadqiqotlar natijalariga ko'ra, odontogen infeksiyalarda aralash mikroflora ustunlik qiladi. Anaerob bakteriyalar, ayniqsa streptokokklar, stafilokokklar va bakteroidlar ko'p uchraydi. Infeksiya o'chog'ida bir vaqtning o'zida bir nechta mikroorganizmlar mavjud bo'lishi kasallikning og'ir kechishiga olib keladi. Anaerob infeksiya rivojlangan hollarda to'qimalarda nekroz va yiringli jarayon tez tarqalishi aniqlangan. Tahlil qilingan dissertatsiya ishlari odontogen infeksiyalarning klinik shakllari orasida abscess va flegmona eng ko'p uchrashini ko'rsatadi. Flegmona ayniqsa xavfli bo'lib, u fastsial bo'shliqlar orqali tez tarqaladi va hayot uchun xavf tug'dirishi mumkin. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, statsionar sharoitda davolangan bemorlarning muayyan qismida bir vaqtning o'zida bir nechta anatomik bo'shliqlar zararlangan.

Osteomiyelit ham odontogen infeksiyalarning og'ir shakllaridan biri hisoblanadi. Tahlil qilingan ilmiy materiallarda osteomiyelit ko'proq pastki jag'da uchrashi aniqlangan. Bu pastki jag' suyaklarining qon bilan ta'minlanish xususiyati hamda kompakt plastinkaning qalinligi bilan bog'liq. Surunkali osteomiyelitda suyak to'qimasida sekvestrlar hosil bo'lishi kuzatiladi.

Diagnostika usullarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, zamonaviy tekshiruv metodlari infeksiyaning tarqalish darajasini aniqlashda katta ahamiyatga ega. Rentgenografiya, kompyuter tomografiya va ultratovush tekshiruvi yordamida yiringli o'choqning joylashuvi aniq belgilanadi. Ayniqsa kompyuter tomografiya chuqur joylashgan bo'shliqlarni aniqlashda eng samarali usul hisoblanadi.

Davolash natijalari bo'yicha ma'lumotlar kompleks yondashuv eng samarali ekanligini ko'rsatadi. Infeksiya manbaini bartaraf etish, jarrohlik drenaj, antibakterial terapiya va detoksikatsiya birgalikda qo'llanilganda asoratlar soni kamayadi. O'z vaqtida davolangan bemorlarda sog'ayish tezroq kuzatiladi, kech murojaat qilgan bemorlarda esa og'ir asoratlar ko'proq uchraydi.

Shunday qilib, ilmiy tadqiqotlar natijalari odontogen infeksiyalarning yuz-jag' sohasida tarqalishi anatomik, mikrobiologik va umumiy somatik omillarga bog'liq murakkab jarayon ekanligini ko'rsatadi. Infeksiyaning tez yoyilishi ushbu sohaning anatomik tuzilishi bilan bog'liq bo'lib, bu holat kasallikni erta tashxislash va to'g'ri davolash zarurligini tasdiqlaydi.

Muhokama: Odontogen infeksiyalarning yuz-jag' sohasida tarqalish xususiyatlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu patologik jarayon murakkab klinik-anatomik va mikrobiologik omillar bilan bog'liq bo'lib, ularning o'zaro ta'siri kasallikning kechishi va asoratlar rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'rganilgan ilmiy ma'lumotlar, klinik kuzatuvlar hamda statistik natijalar odontogen infeksiyalar yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklarining asosiy qismini tashkil etishini tasdiqlaydi. Bu holat stomatologik kasalliklarni o'z vaqtida davolamaslik hamda profilaktika choralarining yetarli darajada olib borilmasligi bilan bog'liq.

Tahlil qilingan natijalar shuni ko'rsatdiki, infeksiyaning tarqalish yo'llarini tushunishda yuz-jag' sohasining anatomik tuzilishini chuqur bilish muhim ahamiyatga ega. Ushbu sohada ko'plab fastsial bo'shliqlar mavjud bo'lib, ular orasidagi aloqalar infeksiyaning qisqa vaqt ichida keng hududga yoyilishiga sabab

bo'ladi. Ayniqsa pastki jag' sohasida joylashgan molyar tishlar ildizlarining submandibulyar va sublingval bo'shliqlarga yaqin joylashuvi infeksiyaning tez tarqalishiga olib keladi. Klinik kuzatuvlarda ham aynan shu sohalarda yiringli jarayonlar ko'p uchrashi qayd etilgan. Yuqori jag' sohasida esa infeksiyaning sinus maksillaris bilan bog'liq holda tarqalishi muhim klinik ahamiyatga ega. Yuqori premolyar va molyar tishlar ildizlarining sinus tubiga yaqin joylashuvi infeksiyaning suyak orqali sinus bo'shlig'iga o'tishiga imkon yaratadi. Natijada odontogen sinusit rivojlanadi. Bu holat ko'pincha uzoq davom etuvchi yallig'lanish jarayoniga olib keladi va davolashni murakkablashtiradi. Shu sababli yuqori jag' tishlari bilan bog'liq infeksiyalarda sinus holatini baholash muhim hisoblanadi.

Muhokama natijalari mikrobiologik omillarning ham katta ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Odontogen infeksiyalarda ko'pincha aralash mikroflora aniqlanadi. Anaerob bakteriyalarning ustunligi yiringli jarayonning tez rivojlanishiga sabab bo'ladi. Anaerob infeksiyalar to'qimalarda nekroz, shish va yiringning tez to'planishi bilan kechadi. Bu esa flegmona, abscess va osteomiyelit kabi og'ir asoratlarni rivojlanishiga olib keladi. Shu sababli antibakterial terapiya tanlashda mikroorganizmlar turini hisobga olish zarur.

Organizmning umumiy holati ham infeksiyaning tarqalish darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Immunitet pasaygan bemorlarda infeksiya tezroq rivojlanadi va ko'proq anatomik bo'shliqlar zararlanadi. Qandli diabet, surunkali kasalliklar, stress va noto'g'ri ovqatlanish organizmning himoya kuchlarini kamaytiradi. Klinik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, umumiy somatik kasalliklari mavjud bo'lgan bemorlarda flegmona va osteomiyelit rivojlanish ehtimoli yuqori bo'ladi. Bu esa odontogen infeksiyalarni davolashda faqat mahalliy emas, balki umumiy terapiya ham muhim ekanligini ko'rsatadi.

Tahlil qilingan ilmiy ishlar diagnostikaning to'g'ri qo'llanilishi davolash natijalariga bevosita ta'sir qilishini ko'rsatadi. Rentgenologik tekshiruvlar, kompyuter tomografiya va ultratovush diagnostikasi infeksiyaning tarqalish darajasini aniqlashda katta ahamiyatga ega. Ayniqsa chuqur joylashgan fastsial bo'shliqlar zararlanganda klinik belgilar yetarli bo'lmasligi mumkin. Bunday holatlarda zamonaviy tasvirlash usullari to'g'ri tashxis qo'yishga yordam beradi.

Davolash usullarini muhokama qilish shuni ko'rsatadiki, odontogen infeksiyalarni samarali davolash uchun kompleks yondashuv zarur. Birinchi navbatda infeksiya manbaini bartaraf etish kerak. Bu tishni davolash yoki olib tashlash orqali amalga oshiriladi. Keyingi bosqichda yiringli o'choqni ochish va drenajlash muhim hisoblanadi. Agar drenaj yetarli bo'lmasa, infeksiya yana tarqalishi mumkin. Antibakterial terapiya, yallig'lanishga qarshi davolash va detoksikatsiya usullari kompleks tarzda qo'llanilganda davolash samaradorligi oshadi.

Klinik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, bemorlarning kech murojaat qilishi og'ir asoratlarning asosiy sabablaridan biridir. Dastlabki bosqichda davolangan odontogen infeksiyalar odatda yengil kechadi. Ammo bemorlar og'riq kuchaygandan keyin murojaat qilganda, infeksiya allaqachon bir necha anatomik bo'shliqlarga tarqalgan bo'ladi. Bu esa davolash muddatini uzaytiradi va jarrohlik aralashuv hajmini oshiradi. Osteomiyelit rivojlanishi ham muhokama qilinishi kerak bo'lgan muhim masalalardan biridir. Pastki jag' suyaklarida qon aylanishining o'ziga xosligi sababli infeksiya suyak ichida uzoq

saqlanib qolishi mumkin. Surunkali osteomiyelitda sekvestrlar hosil bo'lishi davolashni murakkablashtiradi. Bunday hollarda jarrohlik yo'li bilan nekrotik to'qimalarni olib tashlash talab etiladi.

Profilaktika masalalari ham muhim o'rin tutadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, muntazam stomatologik tekshiruvlar, og'iz gigiyenasiga rioya qilish va kariesni o'z vaqtida davolash odontogen infeksiyalar sonini sezilarli kamaytiradi. Aholi orasida stomatologik madaniyatni oshirish yuz-jag' sohasidagi yiringli kasalliklarning oldini olishda muhim hisoblanadi.

Shunday qilib, muhokama natijalari odontogen infeksiyalarning yuz-jag' sohasida tarqalishi ko'p omilli jarayon ekanligini ko'rsatadi. Anatomik tuzilish, mikrobiologik flora, organizmning umumiy holati hamda davolashning o'z vaqtida boshlanishi kasallikning kechishiga bevosita ta'sir qiladi. Ushbu omillarni hisobga olgan holda tashxis qo'yish va davolash yuz-jag' sohasidagi og'ir asoratlarning oldini olish imkonini beradi.

Xulosa: Odontogen infeksiyalarning yuz-jag' sohasida tarqalish xususiyatlarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, ushbu patologik jarayon murakkab anatomik, mikrobiologik va umumiy somatik omillar bilan bog'liq bo'lib, kasallikning kechishi va asoratlarning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. O'rganilgan ilmiy ma'lumotlar yuz-jag' sohasidagi yiringli-yallig'lanish kasalliklarining asosiy qismi odontogen kelib chiqishga ega ekanligini tasdiqlaydi. Infeksiyaning asosiy manbai sifatida asoratlangan karies, pulpit, periodontit hamda noto'g'ri bajarilgan stomatologik muolajalar qayd etildi. Infeksiyaning tarqalishida yuz-jag' sohasining anatomik tuzilishi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Pastki jag' molyar tishlaridan kelib chiqqan infeksiya ko'pincha submandibulyar va sublingval bo'shliqlarga, yuqori jag' tishlaridan kelib chiqqan infeksiya esa sinus maksillarisga tarqalishi aniqlangan. Fastial bo'shliqlar orasidagi aloqalar yiringli jarayonning tez yoyilishiga sabab bo'ladi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, organizmning umumiy holati, immunitet darajasi hamda mikroorganizmlar virulentligi infeksiyaning og'ir kechishiga ta'sir qiladi. Zamonaviy diagnostika usullaridan foydalanish, infeksiya manbaini o'z vaqtida bartaraf etish hamda kompleks davolash choralarini qo'llash asoratlarning oldini olishda muhim hisoblanadi. Profilaktik stomatologiya, og'iz gigiyenasini va muntazam tekshiruvlar odontogen infeksiyalarni kamaytirishning eng samarali yo'li hisoblanadi. Yuz-jag' sohasining klinik anatomiyasini chuqur bilish esa to'g'ri tashxis va samarali davolash uchun zarurdir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Peterson, L. J., Ellis, E., Hupp, J. R., & Tucker, M. R. (2019). Contemporary Oral and Maxillofacial Surgery. Elsevier.
2. Miloro, M. (2018). Peterson's Principles of Oral and Maxillofacial Surgery. PMPH.
3. Hupp, J. R., Ellis, E., & Tucker, M. (2020). Oral and Maxillofacial Surgery. Elsevier.
4. Flynn, T. R. (2017). Severe odontogenic infections. Oral and Maxillofacial Surgery Clinics, 29(4), 1–15.
5. Topazian, R. G., Goldberg, M. H., & Hupp, J. (2016). Oral and Maxillofacial Infections. Saunders.
6. Sato, F. R., Hajala, F. A., Freire Filho, F. W., Moreira, R. W., & Moraes, M. (2018). Eight-year retrospective study of odontogenic infections. Journal of Oral Surgery.
7. Bahl, R., Sandhu, S., Singh, K., Sahai, N., & Gupta, M. (2019). Odontogenic infections: microbiology and management. Contemporary Clinical Dentistry.
8. Bali, R. K., Sharma, P., Gaba, S., Kaur, A., & Ghanghas, P. (2017). A review of odontogenic infections. National Journal of Maxillofacial Surgery.